

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

ԿՐԻԱԿԱՆՈՐԵԱՅ ԳՊՐՈՅՆԵՐ

Այն տեսութիւնը և վարժութիւնը, որ կը ձգտի անչափահաս անձերը զարգացնել իրենց պատկանած յարանուանութիւնը բնորոշող պարտականութեանց, գաղափարներու և կենցաղին մէջ, կը կոչուի կրօնական դաստիարակութիւն:

Ա. Կրօն. դաստիարակութեան յարաբերութիւնը քննարկելու դաստիարակութեան հետ:

1. Կրօնի ունեցած հեղինակութիւնը (կամ տիրապետութիւնը) դաստիարակութեան վրայ: Մինչև վերջերս դաստիարակութիւնը կրօնական եղած է: Կրօնքը ժողովուրդի մը ամենաբարձր չափագրութիւններէն մին եղած է, իր շուրջը հաւաքած ըլլալով ձեւեր, ծէսեր, տօնակատարութիւններ, արարողութիւններ. միանգամայն գաղափարներու որոշ գտնուած մը՝ սրբազան մատենաներու մէջ գտնուող և հաւատքի «սխառման» հետքով բանաձեւուած: Համայնքի մը բարոյական կեանքը սերտօրէն կապուած էր կրօնքին, և իրապէս պարտադրուած՝ կրօնական հաւաստումներով: Արդ, այդ համայնքին մէջ մեծցող երիտասարդութիւնը կը կարօտէր բաւականաչափ պատրաստութեան մը, այդ համայնքին կրօնական կեանքին մէջ իր ուրոյն տեղը դրաւելու համար, և իւր դաստիարակութիւնը միշտ այդ ուղղութեամբ կը կատարուէր: Ասիկա ակնհայտ է հրեայ ազգին դաստիարակչական դրութեան մէջ: Յատկանշական է նաեւ Յոյն և Հռոմայեցի ժողովուրդներուն: Քրիստոնէութեան մէջ դաստիարակութիւնը մինչև Բաբելոնի զուլիլը (Reformation) բոլորովին եկեղեցւոյ ձեռքն էր, իսկ մինչև 18րդ դար մեծ մասամբ եկեղեցականներուն ձեռքը: Իրականութեան մէջ, Կիրականօրեայ Դպրոցները ընդհանուր դաստիարակութեան դաշտին մէջ յառաջ եկան: Ան ձեռնարկ մըն էր ուսման նախատարերքը տալու Կիրակի օրեր այն ազգոյ, որ չարթուած ընթացքին զործով կը զբաղէին և զուրկ էին Ս. Գիրք և Քրիստոնէական կարգալու կարողութեան:

նէն: Կիրականօրեայ Դպրոցը որդեգրուեցաւ և զարգացաւ եկեղեցւոյ իրրեւ մէկ հաստատութիւնը և սկսաւ նկատուիլ կրօնական դաստիարակութեան համար սահմանուած միջոց մը:

2. Հանրային դպրոցը. Արդի աշխարհական կոչուած դաստիարակութիւնը կերպով մը իրրեւ բողոք երեւան եկաւ կրօնական ոչ-մանկավարժական դաստիարակութեան բռնակալութեան դէմ. մասամբ ալ բողոքեց, որովհետեւ ուսման ծրագիրը կը ճոխանար գործնական կեանքի վերաբերեալ նիւթերով. ուրիշ անխուսափելի պատճառ մըն ալ որ կրօնական ուսուցումը անկարելի կը դարձնէր հանրային դպրոցներու մէջ, աղանդականութենէ յառաջ եկած կրօնական տարբերութիւններն էին, որով կարելի չէր ա՛յնպիսի եղանակաւ մը աւանդել զայն որ ամէնքը գոհացնէր: Յարատեւ պահանջք մը կայ սակայն կարգ մը կրօնասէր անհատներու կողմէն՝ որպէսզի կրօնքը դարձնուի ներմուծուի հանրային դպրոցներու մէջ: Եւս աւելի նշանակելի են հետեւեալ փորձերը. առաջին՝ Եկեղեցւոյնը մէջ կատարուած Ս. Գիրքի ուսուցումը դպրոցական նիւթի կ'արժանանայ. երկրորդ՝ շարժում ընթացքին տեղի ունեցող կրօնական դպրոցը, որ առանց կառավարական տուրքի ժողովուրդի կողմէն կը հոգացուի, աշակերտներ կ'ընդունի որոշեալ ժամերուն հանրային դպրոցներու վերին կարգադրութեամբ:

Բ. Կրօնական Դաստիարակութեան Միջոցներ.

1. Ընթանիքը. Մասնաւոր ուշադրութեան կ'արժանանայ ընտանիքը՝ իրրեւ կրօնական հիմնական հաստատութիւն մը, ուր մանուկը կրօնասէր ըլլալ կը սորվի մասնակցելով հասարակաց կեանքին: Քանի որ արդի ընկերային կրօնքը կը հետաքրքրուի այնչափ անհատական յարաբերութեան հարցով որչափ կրթական նիւթերով, ակնհայտ է որ եթէ ընտանիքը կրօնասէր չէ, անկրօն է: Կարելի չէ չեղող մնալ: Սեռային դաստիարակութեան կենսական հարցը լաւագոյն կերպով կը լուծուի տան մէջ: Դպրոցը և Եկեղեցին այս պատճառաւ ծնողքներու դաստիարակութեամբ կը զբաղին իրրեւ ամենէն ազգեցիկ միջոցը տղաքը կրթելու: Կրօնական դաստ

տիրարկութեան հարցերը սերտօրէն կապուած են արդի ընտանեկան կեանքի մըշտափոփոխ պայմաններուն հետ:

2. Դպրոցը. (Դաստիարակութիւնը միաւորիչ եղանակ մըն է). Դաստիարակութեան կատարած գործը ամբողջութիւն մը պէտք է կազմէ: Կրօնական կրթութեան վտարումը հանրային դպրոցներէն չի կըրնար զերծ կացուցանել այդ հաստատութիւնը իր աշակերտներուն կրօնաբարոյական դարգացման պատասխանատւութեանէն: Ընկերային դաստիարակութեան ընդհանուր ձգտումը, ինչպէս ներկայացուած է Տրիւի (Dewey) և ուրիշ շատերու կողմէն, կրօնական էական արժանիքներու խրացման ուղղութեամբ է: Rugh-ի յատկապէս այս նիւթին վրայ զբաւ մէկ գործին մէջ (The Essential place of Religion in Education) յստակօրէն ու գործնականապէս ցոյց տրուած է՝ թէ ի՞նչպէս դպրոց մը իր համադորձակցական կեանքին բուն կազմակերպութեամբն իսկ կրօնք կ'ուսուցանէ, առանց սակայն այդ բոլոր նոյն իսկ գործածած ըլլալու: Դպրոցի և կրօնական դաստիարակութեան ուրիշ հաստատութեանց միջև շատ աւելի սերտ համագործակցութիւն մը որոշապէս հնարաւոր է:

3. Գրադարանը. Տղայոց խեղճները շատ աւելի կը կազմուին անոնց կամաւոր ընթերցումներուն միջոցաւ քան իրենց համար մասնաւորապէս նշանակուած դասերու սերտողութեամբ: Անոնք կը փնտռեն ա՛յնպիսի գիրքեր, որոնք վառ արկածախնդրութեամբ համեմուտ ըլլան, վտանգաւոր ըլլալու աստիճան անբարոյական արարքներ ներկայացնող: որովհետեւ տըղաք կը սիրեն յուզումնալից կեանքը: Բարիքի մեծամեծ կարելիութիւններ կան իմաստուն առաջնորդութեամբ կատարուած օգտակար պատմութիւններու ընտրութեան մէջ, որոնք միեւնոյն ատեն միայն կրնան տղուն այս անյաղ հետաքրքրութիւնը գոհացնել: Հանրային գրադարաններ սովորաբար կ'ուզեն զորձակցիլ դպրոցներու և եկեղեցիներու՝ լաւագոյն գրականութիւնը հայթայթելու և ընթերցողներուն օգտակար ուղղութիւն մը տալու համար:

4. Ժողովուրդը. Նկատի առնուած մասնաւոր հաստատութիւններէն զատ, ժողովուրդը ինքնին դաստիարակիչ միջոց

մըն է: Քաղաքին փողոցները, անոր հանրային պարտէզները, խաղաղայրերը կամ ասոնց պակասը, գործի կեանքը, տեւտրականացած զուարճութիւնները, ծանուցումի տախտակները, տողջապահական կարգադրութիւնները, ոստիկանութիւնը, ասոնք բոլորը մատաղ սերունդը տպաւորող ազդակներ են, որոնք ընկերային յօրինուածքը աւելի դիւրութեամբ կրնան քանգել քան զայն կանգնելու համար թափուած միւս բոլոր շինիչ ջանքերը: Դաստիարակութիւնը առանձնաբար չի կրնար նկատի առնուիլ, այլ պէտք է նկատուի իբր մէկ մասը ընկերային ընդհանուր կեանքին, որուն մէջ տղաքը կը մեծնան ու կը զարգանան:

5. Եկեղեցին. Եկեղեցին ունի իր ուրոյն, մասնայատուկ պատասխանատւութիւնը. բայց ան պէտք է համագործակցի վերոյիշեալ միւս ազդակներուն: Եկեղեցին այսօրուան տկարութեան արդիւնքն է որ իր դաստիարակչական ջանքերն սահմանափակուած են Կիրակնօրեայ Դպրոցներու շարաթական մէկ ժամուան մէջ: Եկեղեցին ընտանիքներէ կը բաղկանայ. տսիկա պատեհութիւն մը կը ստեղծէ անոր՝ տղայոց կեանքին հետ չփժան գալու և ստատրելու անոնց դաստիարակութեան ներդաշնակ միութեան:

Գ. Կրօնական դաստիարակութեան կազմակերպութիւնը.

1. Զանազան կազմակերպութիւններ. Այն աշխարհատարած հաստատութիւնը, որ մասնաւորապէս զբաղած է կրօնական դաստիարակութեան գործով, Կիրակնօրեայ Դպրոցն է: Անիկա արտասովոր յառաջդիմութիւն մը ունեցած է աշխարհի բոլոր կողմերը և զբնթէ բոլոր յորանուանութեանց մէջ: Կիրակնօրեայ Դպրոցը միշտ եկեղեցիին կապուած չ'ըլլար, այլ երբեմն կէս-անկախ վիճակ մը կը վերապահէ: Շատ մը եկեղեցիներու մէջ հովիւը հսկողութեան շատ պզտիկ բաժին մը ունի Կիր. Դպրոցին վրայ: Վաղուց հաստատուած այս կազմակերպութեան հետ՝ եկեղեցիներու մէջ, այս վերջին տարիներու, ընթացքին քով քովի զարգացած են մեծ թւով դաստիարակչական միութիւններ, ակումբներ (club): Ամէնէն նշանաւորներն են՝ և բրտասարդաց ընկերութիւնները. կան նաև

այլազան միութիւններ, աղջիկներու եւ մանչերու համար, որոնք ասպետական սկզբունքներու վրայ հիմնուած են, եւ մօտեւա ալ, թէեւ եկեղեցիէն դուրս, բայց յաճախ անոր կողմէ որդեգրուած՝ սկաւտական կազմակերպութիւններ (Boy scouts, Girl scouts, Campfire Girls):

2. Կրօնական դաստիարակութեան համար ձեռնարկուած զանազան միջոցներուն աւելցուիլը տեղական եկեղեցիներու մէջ մեզ զբաղեցնող խնդիրներուն ամենէն ստիպողականներէն մին է: Կիրականօրեայ Դըպութեան ռեւին կազմակերպեալ դաստիարակութեան պատանիներու համար, որոնք զասէն դուրս անոնց պարտականութիւններ կուտան կատարելիք, շարժական ընթացքին զբաղումներ կը հայթայթեն եւ զբաղական վճարումներ կը պահանջեն: միւս միութիւններ եւ ակումբներ ալ միեւնոյն բաները կ'ընեն, եւ առաւել կամ նուազ չափով կը մրցին իրարու հետ անդամներ շատցնելու համար: Ասիկա բաւական շփոթութիւն յառաջ կը բերէ: Դաստիարակութեան ընդհանուր գործին հսկող վերին մարմին մը չկայ: ո՛չ ալ գործունէութեան եւ կրթական կանոնաւոր ծրագիր մը կայ, որուն ենթակայ ըլլային բոլոր տղաք:

3. Ժողովուրդին կրօնական դաստիարակութեան սատարող ազգակներու միջեւ յարաբերութեան մեղմումը յաջորդ կարեւոր քայլն է առնուելիք: Թէ ի՞նչ ձեռով պիտի ըլլայ ան՝ հարց մըն է: Ժողովուրդին մէջէն ընտրուած կրօնական դաստիարակութեան խորհուրդի մը միջոցաւ, որ ունենայ իր մասնագէտ վարիչ-տնօրէնը հանրային կրթական քննիչին նման, թէ քրիստոնէական ընկերակցութիւններ իրենց քաջամարտ քարտուղարներով եւ լաւ կահաւորուած, նպատակայարմար շէնքերով հայթայթեն պէտք եղած յարաբերութեան միջոցները:

4. Ընկերակցութիւններ. «Ամերիկեան Կիրականօրեայ Դպրոցի Միութիւն»ը, նոր դպրոցներ հաստատող կազմակերպութիւն մըն է: «Համաշխարհային Կիրականօրեայ Դպրոցներու Ընկերակցութիւն»ը քաղաքներու, գաւառներու, նահանգներու, միջազգային պաշտօնականներու եւ համագումարներու միջոցաւ կ'աշխատի վառ պահել Կիրականօրեայ Դպրոցներու գործը եւ կեանքը:

Իր յանձնաժողովը 1871էն սկսեալ գոտիի պատրաստած է: Կրօնական Դաստիարակութեան Ընկերակցութիւնը իրրեւ հաշուետուն (clearing house) կը ծառայէ կրօնական դաստիարակութեան բոլոր շահերուն պաշտպանութեան համար: Անիկա տարեկան համաժողովներ կ'ունենայ, թերթ մը եւ զանազան մատենագրութիւններ կը հրատարակէ եւ հետազոտութիւններ կը կատարէ: «Աւետարանչական Եկեղեցիներու Կիրականօրեայ Դպրոցներու Խորհուրդը զանազան յարանուանութեանց դաստիարակչական պաշտօնականներէն կը բաղկանայ. տոնք տարին անգամ մը կը համախմբուին իրենց ներկայացուցած հասարակաց շահերուն մասին խորհրդակցելու համար: Յիշեալ Խորհուրդը այժմ իր ներկայացուցիչները ունի «Միջազգային Դասի Յանձնաժողով»ին մէջ (International Lesson Committee): Ամերիկայի «Քրիստոսի Եկեղեցիներու Դասնակցական Խորհուրդի Կրօնական Դաստիարակութեան Յանձնաժողով»ը (The Commission on Religious Education of the Federal Council of the Churches of Christ) մասնաւորապէս կազմակերպուած է ուսումնասիրութիւններ եւ հետազոտութիւններ կատարելու նպատակաւ, նաեւ կրօնական դաստիարակութեան հարցերուն շուրջ տեղեկագրեր պատրաստելու համար:

Դ. — Կրօնական Դաստիարակութեան մեթոտք.

1. Ուսուցման նիւթեր. Միջազգային Դասի Յանձնաժողովը այժմ երկու տեսակ Ս. Դրոց դասեր կը պատրաստէ — «Միաձեւ»ը, որ կէս դարէ ի վեր ընդունելութիւն գտած ծրագրին շարունակութիւնն է, եւ աստիճանաւորուած դասընթացքը, որ աշակերտներուն զանազան տարիքներուն պաշաճեցուած է: Բարեփոխուած միաձեւ դասընթացք մըն ալ հայթայթուած է, որ մասամբ մը կ'ընդունի աստիճանաւորման սկզբունքը: Նաեւ անկախ դասընթացքներ, ոչ սահմանափակեալ սրբ. գրոց նիւթերու, պատրաստուած են: (Նշանակելի են՝ Constructive studies of the University of Chicago Press, Scribner's and Beacon series of the Unitarian Society. այս վերջինները կատարելապէս աստիճանաւորուած դասընթացքներ են): Ատոնցմէ զատ կ'ալ նաեւ միախոնարական ուսմանց կատարեալ ծրագրեր:

գիր մը՝ պատրաստուած «Միսիոնարական Դաստիարակութեան Շարժման» կողմէ: «Boy Scout» ներու և «Campfire» ներու ձեռնարկները և Քրիստոնէական Ընկերակցութեանց բարոյագիտական և կրօնական ըստ ջանքերի գասագիրքերը նիւթերու ճոխ հատորներ կը լեցնեն:

2. Պաշտամունքի սովորութեան մշակումը, որ ընտանիքին և եկեղեցիին ամենէն կարեւոր պարտականութիւններէն մին է՝ քիչ նկատի առնուած է բացի շատ ծխական համայնքներէն: Պաշտամունքի վերաբերեալ գիտելիաց ուսուցումը և այդ գիտելիքներուն պատշաճ գործածութեան մշակումը, հիմնական պահանջներ են: Կարեւոր է նաև որ պաշտամունքի կատարման համար յարմար պայմաններ ստեղծուին, ինչպէս չափահասներու համար ընդհանրապէս կը հայթայթուի: Հարց մըն է թէ՞ արդեօք եկեղեցւոյ մանկանց պաշտամունքը պէտք է՞ որ վերատեսչին տեղ հովիւը կատարէ:

3. Կրօնասիրական կեանքի վարժութիւնը. կրնայ տեղի ունենալ միայն երիտասարդներու ընկերային-գործնական կեանքին մէջ: Սակայն կարելի է ընկերային համագործակցութեան և ծառայութեան ա՛յն պիսի պատեհութիւններ ստեղծել, որոնք հիանալի վարժութիւններ ըլլան կրօնական կեանքի զարգացման նպաստող:

4. Կրօնական ուսուցիչներու եւ առաջնորդներու պատրաստութիւնը՝ շատ ստիպո-

ղական պահանջ մըն է կրօնական դաստիարակութեան յառաջգրմութեան համար: Ասիկա կը նշանակէ որոշ չափով մը մասնագէտ վարիչ-տնօրէններու պաշտօնի կոչումը. զրուիւն մը, որ արդէն որդեգրուած է մեծ եկեղեցիներու կողմէն: Սակայն կամաւոր առաջնորդներու զրուիւնը — աղջկանց և տղայոց մեծամասնութեան համար — պէտք է չարունակուի: Բայց ասիկա զանոնք պատրաստելու համար ցարգ գործածուած զրուիւնէն շատ աւելի կատարելագործուած զրուիւն մը կը պահանջէ: Ուսուցիչներու պատրաստութեան համար մասնաւոր դասընթացքներ կը մշակուին և ժողովրդային ուսումնական հաստատութիւններու մէջ այդ սեղ-դութեամբ լուրջ աշխատանք կը թափուի: Եկեղեցական կողէճներ պարտին ունենալ գործնական եւ տեսական դասընթացքներ՝ տրամադրելի այն երիտասարդներու համար, որոնք կ'ուզեն ծառայել եկեղեցւոյն:

5. Կրօնական դաստիարակութեան գիտութիւնը. — Համալսարաններու եւ աստուածաբանական դպրոցներու մէջ կրօնական դաստիարակութեան ներկայացուցած հարցերը զիտնօրէն ուսումնասիրելու համար նոր ձեռնարկներ կը կատարուին և այդ ուղղութեամբ մասնագէտներ կը պատրաստուին: Պէտք է որ փորձեր, չափեր և փորձարկութիւններ հնարուին եւ մշակուին՝ հետեւելով դաստիարակական գիտութեան հետապնդած ընդհանուր ուղղութեան:

*

Վ Ի Ճ Ա Կ Ա Պ Ե Ր ՈՒԹ Ի Ն

Չորս տարին անգամ մը Աշխարհի Կիր. Դպրոցաց Ընկերակցութեան վիճակագրութիւն մը կը ներկայացուի՝ զպրօցներու վիճակը և տարածանքը ներկայացնող: Հետեւալը 1928-ին Los Angeles-ի մէջ գումարուած համաժողովին ներկայացուածն է: 1932-ին Ռիօյ Դը Յանէյրօյի մէջ յաջորդ համաժողովը պիտի գումարուի, և նոր վիճակագրութիւն պիտի ներկայացուի:

Մէծ բաժանումներ	Թիւ պրօցներու	Թիւ պաշտօնէներու եւ ուսուցիչներու	Թիւ պրօցականներու	Թիւ աւճանագրուածներու
Հիւսիսային Ամերիկա	159,817	2,179,312	21,851,027	24,030,339
Կեդր. Ամերիկա	381	1,832	19,098	20,930
Հարաւ »	2,976	11,695	159,160	170,855
Արեւմտեան Հնդկիք	1,930	17,364	171,330	188,694
Եւրոպա	90,621	854,905	8,462,845	9,317,750
Ասիա	37,427	96,564	1,470,818	1,567,382
Ափրիկէ	13,148	63,477	726,181	789,658
Մալայասիա	1,422	8,161	100,463	108,624
Ովկիանիա	12,898	89,720	790,710	880,430
	320,620	3,323,030	33,751,632(*)	37,074,662

(*) Այս թիւը 1924-ից 4,594,213 աւելի է: